

Eesti Kohtunike Ühing

Eesti Reformierakonna fraktsioon
reformfr@riigikogu.ee

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon
sotsiaaldemokraadid@riigikogu.ee

Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon
irl@riigikogu.ee

Eesti Keskerakonna fraktsioon
keskfr@riigikogu.ee

Eesti Vabaerakonna fraktsioon
vabaerakond@riigikogu.ee

Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsioon
EKREfr@riigikogu.ee

Riigikogu põhiseaduskomisjon
pohiseaduskomisjon@riigikogu.ee

2. oktoober 2015

Kõrgemate riigiteenijate ametipalkade indekseerimisest

Austatud Riigikogu fraktsioonide ja põhiseaduskomisjoni liikmed!

Eesti Kohtunike Ühing pöördub käesolevaga Teie poole ettepanekuga algatada seaduse eelnõu, millega viiakse kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduse (KRAPS) § 2 lõikes 2 sätestatud ametipalkade indekseerimise regulatsioon kooskõlla selle kehtestamise eesmärgiga (vt Riigikogu XI koosseisu 369 SE seletuskiri), kõrvaldades seaduse kehtivas tekstis sisalduvad ebakõlad ning võimaldades seeläbi ametipalkade indekseerimise eesmärgi- ja mõistuspärasest rakendamist.

Riigikogu liikmetele on kahtlemata hästi teada, et kuivõrd KRAPS § 2 lõigete 1 ja 2 koostoimest tulenevalt indekseeritakse igal kalendriaastal sama kõrgeimat palgamäära (5200 eurot), arvestamata seejuures eelmisel kalendriaastal toimunud indekseerimise tulemustega, siis ei täida seaduses sätestatud indekseerimise regulatsioon selle kehtestamise sisulist eesmärki tagada kõrgemate riigiteenijate ametipalkade perioodiline tõus, kui see on makromajanduslikke näitajaid arvestades põhjendatud. Seejuures tuleb rõhutada, et olemasolev normistik ei paku kõrgematele riigiteenijatele lisaks mingit kaitset ametipalga vähenemise eest ning seda ka olukorras, kus üldised majandusnäitajad paranevad ning ametipalkade vähendamiseks puuduvad igasugused erandlikud põhjused, mis saaksid seda õigustada (nt 2016. aasta 1. jaanuaril jõustuvast KRAPS §-s 4¹ sätestatud riigi julgeoleku tagamise või muu põhiseaduslikku järku väärtuse kaitse vajadus). Olemasoleva regulatsiooni mõistlikkuses on kaheldud ka Riigikohtu üldkogu 26. juuni 2014. a otsuses nr 3-4-1-1-14 (punktid 131-132), milles viidatakse muu hulgas sellele, et pikemas perspektiivis võib kehtiva

normistiku alusel kujuneda olukord, kus palkade üldisele tõusule vaatamata jäävad kohtunike ametipalgad senisele tasemele, mis võib teatud punktist alates tõsiselt ohustada kohtusüsteemi jätkusuutlikkust ja sõltumatust, seega kohtute põhiseaduse kohast toimimist.

Viidatud probleem on seni reaalselt puudutanud üksnes Riigikogu liikmeid, kelle puhul on indekseerimist rakendatud alates 2013. aasta 1. aprillist. Kõigi teiste kõrgemate riigiteenijate (sh kohtunike) ametipalkade indekseerimine toimus esmakordselt 1. aprillil 2015 ning indeksi väärtust 1,019 arvestades tõusid nende kõigi ametipalgad käesoleval aastal 1,9%. Kuivõrd aasta varem oli indeksi väärtuseks olnud 1,025, siis näiteks Riigikogu liikmete ametipalgad samal ajal hoopis langesid 0,6%.

Vabariigi Valitsuse poolt 29. septembril 2015 algatatud „2016. aasta riigieelarve seaduse“ eelnõu (Riigikogu XIII koosseisu 103 SE) seletuskirjas ei ole selgelt välja toodud milliseks prognoosib Rahandusministeerium KRAPS § 2 lõikes 2 nimetatud kõrgeima palgamäära indeksi väärtust 2016. aastal. Samuti on seletuskirjas esitatud vastuolulised andmed kohtunike palkade eeldatava muutuse suuna osas. Riigikohtu kohtunike töötasude juures on seletuskirja lk-l 73 märgitud: „*Kulude kasv on seotud kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusega, mille tulemusel suurenevad kohtunike töötasud.*“ Seevastu esimese ja teise astme kohtute osas leiab seletuskirja lk-lt 87 järgmise täpsustuse: „*Vähennemine on seotud kohtunike palga vähennemise prognoosist (kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadus).*“ Ühingu teadaolevalt arvestati eelarve koostamisel lähteandmetena siiski nn palgaindeksi eeldatava väärtusega 1,018 ning seletuskiri on järelikult riigikohtunike ametipalkade osas ebatäpne. Kõrgema palgamäära indeksi väärtus 1,018 tähendab aga seda, et 2016. aasta 1. aprillil toimub kõigi kõrgemate riigiteenijate ametipalkade vähennemine (olguigi languse suuruseks vaid 0,1%). Kohtunikupensioni saajaid, kelle pensioneid indekseeritakse samuti KRAPS § 2 lõikes 2 sätestatud nn palgaindeksiga, nimetatud kõikumine siiski ei puuduta (vt ka eelnõu 103 SE seletuskirja lk 56, lk 74 ja lk 89), sest erinevalt kohtunike ametipalkadest elavad need tegelikult n-ö oma elu. Kohtute seaduse § 132⁷ lõikest 2 tulenevalt indekseeritakse kohtunikupensioni puhul igal aastal eelmist tegelikku pensioni, mitte ei arvutata kohtunikupensioni igal aastal uuesti, lähtudes ametisolevate kohtunike ametipalkadest ja nende indekseerimisest (vt selle kohta ka Riigikohtu üldkogu 26. juuni 2014. a otsus nr 3-4-1-1-14, punkt 133).

Olenemata sellest, kas 2016. aasta 1. aprilliks lõplikult selgub KRAPS § 2 lõikes 2 sätestatud indeksi väärtus osutub tegelikkuses kõrgemaks kui 2015. aastal rakendatud 1,019 või jääb sellest madalamaks ehk kas kõrgemate riigiteenijate ametipalgad on pärast 2016. aasta 1. aprilli täna kehtivate ametipalkadega võrreldes õige pisut kõrgemad või madalamad, vajab regulatsioon meie hinnangul kindlasti täiendamist, et tagada kõrgemate riigiteenijate ametipalkade jätkusuutlikkus ehk arvestamine elukalliduse tõusuga, milleks indekseerimise süsteem on kehtestatud (vt ka Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi 29. mai 2015. a otsus nr 3-4-1-1-15, punkt 60).

Eespool kirjeldatud tulemuse saavutamiseks pakume välja järgmised minimaalselt vajalikud muudatused kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seaduses:

1) Paragrahvi 1 tekst muuta ja sõnastada järgmiselt:

„Käesolevas seaduses nimetatud kõrgemate riigiteenijate ametipalk on käesoleva seaduse § 2 lõikes 1 nimetatud kõrgeima palgamäära ja §-s 3 sätestatud koefitsiendi korrutis.“;

2) Paragrahvi 2 lõige 2 muuta ja sõnastada järgmiselt:

„(2) Käesoleva seaduse §-s 1 nimetatud kõrgemate riigiteenijate ametipalk indekseeritakse iga kalendriaasta 1. aprilliks kõrgeima palgamäära indeksiga, mille väärtus on 50% tarbijahinnaindeksi aastase muutuse ja sotsiaalmaksu

laekumise aastase muutuse aritmeetilisest keskmisest. Indeksit väljendatakse täpsusega kolm kohta pärast koma. Igal järgmisel kalendriaastal võetakse kõrgemate riigiteenijate ametipalga indekseerimisel aluseks eelmisel kalendriaastal toimunud indekseerimise tulemusel kujunenud ametipalk. Kõrgemate riigiteenijate ametipalka ei indekseerita, kui indeksi väärtus on väiksem kui 1,000.“;

3) Paragrahv 17 muuta ja sõnastada järgmiselt:

„§ 17. Kõrgemate riigiteenijate ametipalkade indekseerimise rakendamine

- (1) Käesoleva seaduse § 3 lõigetes 2, 5, 11, 13 ja 15 nimetatud kõrgemate riigiteenijate ametipalgale kohaldatakse indekseerimist alates Riigikogu XIV koosseisu volituste alguspäevast. Kuni esmakordse indekseerimiseni säilib neil 2015. aasta 1. aprillil toimunud indekseerimise tulemusel kujunenud ametipalk.
- (2) Käesoleva seaduse § 3 lõigetes 2, 5, 11, 13 ja 15 nimetatud kõrgemate riigiteenijate ametipalga esmakordsel indekseerimisel ei lähtuta käesoleva seaduse § 2 lõikes 2 nimetatud indeksist, vaid viiakse ametipalk vastavusse käesoleva seaduse § 3 lõigetes 1, 3, 4, 6–10, 14 ja 16–21 nimetatud kõrgemate riigiteenijate ametipalgaga, arvestades käesoleva seaduse §-s 3 sätestatud proportsioone.
- (3) Käesoleva seaduse § 3 lõigetes 1, 3, 4, 6–10, 14 ja 16–21 nimetatud kõrgemate riigiteenijate ametipalgale kohaldatakse indekseerimist alates 2016. aasta 1. aprillist.
- (4) Käesoleva seaduse § 3 lõigetes 1, 3, 4, 6–10, 14 ja 16–21 nimetatud kõrgemate riigiteenijate ametipalga esmakordsel indekseerimisel võetakse aluseks 2015. aasta 1. aprillil toimunud indekseerimise tulemusel kujunenud ametipalk.“.

Peamiste muudatustena on KRAPS §-s 1 sisalduvast kõrgemate riigiteenijate ametipalga definitsioonist jäetud välja viide KRAPS § 2 lõikes 2 sätestatud indeksile ning KRAPS § 2 lõikes 2 on praeguse kõrgeima palgamäära indekseerimise asemel nähtud ette kõrgemate riigiteenijate ametipalkade (s.o kõrgeima palgamäära ja §-s 3 toodud koefitsiendi korrutise) indekseerimine. Selguse huvides on eraldi välja toodud, et igal järgmisel kalendriaastal võetakse indekseerimisel aluseks eelmise kalendriaasta n-ö indekseerimisjärgne ametipalk. Samuti on riikliku pensionikindlustuse seaduse § 26 lõike 5 eeskujul KRAPS § 2 lõikes 2 täpsustatud, et kõrgemate riigiteenijate ametipalka ei indekseerita, kui indeksi väärtus on väiksem kui 1,000. Rakendussätted näevad ette, et indekseerimist rakendatakse alates 2016. aasta 1. aprillist, lähtudes seejuures 1. aprillil 2015 toimunud indekseerimise tulemustest. Kuivõrd Riigikogu liikmete ametipalkade muutmine on põhiseaduse §-st 75 tulenevalt võimalik üksnes järgmise koosseisu jaoks (vt ka Riigikohtu üldkogu 23. veebruari 2009. a otsus nr 3-4-1-18-08), siis on KRAPS §-s 17 lõigetes 1 ja 2 sätestatud eraldi üleminekuregulatsioon, mis ühtlustab alates Riigikogu XIV koosseisu volituste alguspäevast kõik ametipalgad KRAPS §-s 3 sätestatud proportsioonis (sh arvestades ülejäänud kõrgemate riigiteenijate ametipalkade vahepeal toimunud indekseerimistega), säilitades Riigikogu liikmetele seni praeguse ametipalga (sh arvestades 1. aprillil 2015 toimunud indekseerimise tulemusi).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Virgo Saarmets
Esimees